

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Andra kammaren.

Nr 11.

Fredagen den 15 februari.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talman-
nen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens
bord vilande proposition, nr 32, angående bemyndigande för vattenfallsstyrel-
sen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda
fastigheter m. m.

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 7, banko-
utskottets utlåtanden nr 5 och 11 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 3—5.

§ 4.

Härefter föredrogs andra lagutskottets memorial, nr 6, i anledning av remiss
dels från första kammaren av motionerna nr 175 om ökad ersättning i anledning
av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m., nr 176 om ökat skydd
mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete m. m. och nr 177 om ökad
möjlighet till befrielse från värnpliktstjänstgöring i vissa fall, dels ock från
andra kammaren av motionen nr 4 om ändrad lydelse av § 1 i lagen den 21 maj
1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänst-
göring; och biföll kammaren vad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 5.

Avgåvos två motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 20, an-
gående försvarsväsendets ordnande, nämligen:

nr 351, av herr *Hamilton m. fl.*; och

nr 352, av herr *Lövgren*.

Dessa motioner bordlades.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konun-
gen, nämligen:

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 11.

från första lagutskottet, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående domstols behörighet i fråga om upptagande av vissa brottmål; och

från jordbruksutskottet, nr 15, angående vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar rörande reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1924—1925 i vad angår jordbruksärendena.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Jonsson</i> i Eskilstuna	under 3 dagar fr. o. m. den 16 febr.,
» <i>Johansson</i> i Uppmälby	» 3 » » » 16 »
fru <i>Thüring</i>	» 5 » » » 16 » och
herr <i>Andersson</i> i Rasjön	» 5 » » » 18 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.14 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 16 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Beskow* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 40, med förslag till lag om ändrad lydelse av 50, 54, 80, 91, 93, 124, 132 och 133 §§ i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag;

nr 42, angående pensioner åt vissa personer;

nr 43, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 266) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer;

nr 44, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 267) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och

nr 41, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till särskilda utskottet de på kammarens bord liggande motionerna, nr 351 av herr *Hamilton m. fl.* och nr 352 av herr *Lövgren*.

§ 3.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regeringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Carlsson-Frosterud**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att statsutskottets utlåtande nr 7 föredrages på det sätt, att endast kantrubrikerna uppläsas, där ej annat begäres.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9 och 10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31 och 32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 5, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 5.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutsrottets utlåtande, nr 11, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 4 och 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer. *Punkten 23*, angående pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 23 av elfte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till beredande av pensionstillägg enligt kungörelserna den 15 juni 1922, nr 360 och nr 361, åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra förslagsanslag av 500,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herr *Holmström* i Gävle *m. fl.* väckt motion, nr 262, däri hemställdt, att riksdagen måtte tillerkänna pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av det år för vilket pensionstilläggen utginge, uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, ett pensionstillägg tills vidare av 90 kronor för år räknat.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med avslag å ovanberörda motion, måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Bäcklund* och *Lovén*.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman, mina damer och herrar! Det är att beklaga, att bankoutsrottet nödgats avstyrka föreliggande motion, som ju dock innefattar krav på vida mindre belopp än vad ifrågavarande indelta soldater själva önskat. Jag är emellertid övertygad om, att stämningen här i riksdagen gentemot de indelta är betydligt mera välvillig än som framgår av bankoutsrottets utlåtande. Många riksdagsmän, tillhörande olika partier, ha talat med mig i detta ämne. Och de ha därvid uttalat önskemål om att någonting borde göras för de indelta soldaterna, ja, flera ha t. o. m. förklarat sig hava avgivit löfte att bidra till ett beslut i dylik riktning. Det är i känslan av att en sådan önskan finnes på många håll, som jag nu, herr talman, vågar komma med ett yrkande.

Jag vet, att det bland utskottets ledamöter har diskuterats möjligheten att visa tillmötesgående gentemot ifrågavarande personal på ett för staten avsevärt billigare, men följaktligen för de indelta mindre tillfredsställande sätt än det, varom jag hemställt i min motion. Något yrkande i denna riktning har emellertid icke kommit att göras i utskottet. I motionen påyrkas ett pensionstillägg å 90 kronor vid en ålder av 60 år. Med stöd av det resonemang, jag haft med

vissa ledamöter i utskottet, ber jag nu att få föreslå, att pensionstilläggsbeloppet sänkes till 50 kronor och att åldersgränsen höjes till 67 år samt att det dessutom sättes som villkor, att tillägget endast får utgå till dem, som styrkt sig vara »i behövande omständigheter». På så sätt skulle i alla fall de äldsta och mest behövande bli hjälpta. En av utskottets ledamöter har beräknat, att kostnaden härför skulle komma på omkring 200,000 kronor.

Ang. pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer.
(Forts.)

Man skulle ju kunna tala både vackert och bevekande för dessa gamla indelta soldater, men jag anser, att det icke är behöfligt att göra detta nu, sedan det belopp, som yrkats, blivit så avsevärt reducerat. Den indelta personalen har ju vid flera tillfällen gjort framställningar om förbättrade pensionsförhållanden, utan att kunna se sina strävanden krönta med någon som helst framgång. Jag ber nu få vädja till kammaren, att den, på det sätt jag här föreslagit, visar dessa gamla soldater ett tillmötesgående. Och jag anhåller alltså, herr talman, att få yrka,

att riksdagen måtte tillerkänna pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av det år, för vilket pensionstilläggen utgå, uppnått en levnadsålder av 67 år eller däröver, och styrkt sig vara i behövande omständigheter, ett pensionstillägg tills vidare av 50 kronor för år räknat;

att riksdagen för detta ändamål måtte anvisa ett extra förslagsanslag å 200,000 kronor för budgetåret 1924—1925.

samt att riksdagen må i övrigt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

I detta anförande instämde herrar *Sävström, Olsson* i Ramsta, *Eurén, Jonsson* i Mörkhult, *Lundquist, Fjellman, Björk, Olsson* i Golvvasta, *Ernfors, Brännström, Olsson* i Kalmar, *Larsson* i Kroken och *Olsson* i Blädinge.

Herr *Gustafsson* i Örebro: Herr talman! Det skall icke förnekas, att det kan förhålla sig så, som man här gjort gällande, att vad de f. d. indelta soldaterna för närvarande erhålla i pensioner eller understöd icke är tillräckligt för att bereda dem en bekymmerslös framtid. Emellertid får man lov att taga i betraktande, hur stor denna personals avlöning under själva tjänstetiden var, och gör man detta, kommer man till det resultatet, att de understöd eller pensioner, som densamma åtnjuter, uppgår till avsevärda belopp i jämförelse med den fasta lön, som på sin tid utgick. Man kan alltså fråga sig, om det är av behovet påkallat att i tider som dessa öka nuvarande anslagsbelopp.

Nu är det så, som kanske de flesta av herrarna veta, att ifrågavarande personer — »soldater och ryttare», om jag får beteckna dem så — icke leva endast av sådana kontanta belopp, som de erhålla i pensioner, utan att de i allmänhet ha skaffat sig små lägenheter på landet —, skaffat sig vad man skulle kunna kalla egna hem —, där de bo och av vilka de ha sin bärgning i förening med de pensioner, som de åtnjuta. För dem, som icke äga dylika egna hem, finnas i varje fall dessa donationsjordar, som ruste- och rotehållarna tillhandahålla dem, och där de indelta åtnjuta bostad och avkastning av den tillhörande odlade jorden. Allt detta sammanlagt gör, att dessa människors tillvaro icke är så hård, som man från något håll velat påstå. Det kan visserligen icke sättas i fråga annat, att de måste uti sitt levnadssätt hålla sig inom de gränser, som gälla för vanligt mindre bemedlat folk. Men gör man en jämförelse med vissa andra grupper i samhället, kommer man till det resultat, att dessa personer icke ha det särskilt dåligt. Jag skall säga herrarna, att jag, som bott på landet till för några år sedan och därför har god kännedom om landet, icke vet om ett enda fall, där de gamla indelta soldaterna behövt på något sätt anlita det allmänna för sin bärgning.

Ang. pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer.
(Forts.)

Det må nu vara med den saken hur som helst: det huvudsakliga skäl, som gör, att jag icke kan vara med om ifrågavarande anslag, kvarstår alltså sedan år 1922, då frågan sist var uppe. Inom utskottet gjordes vid den tiden en uträkning rörande vilka merkostnader som skulle drabba staten, om det pensionstillägg, som då begärdes, komme att beviljas, och man nådde upp till $\frac{3}{4}$ miljon kronor eller litet däröver. Det statsfinansiella läget är naturligtvis nu icke en smul bättre än år 1922. Vi äro alltså i samma predikament, ty förslaget komme givetvis att medföra en icke obetydlig merkostnad.

Nu har visserligen motionären kommit med ett nytt yrkande, som för övrigt var mig obekant. De kostnader, som detsamma medför, skulle enligt motionären — jag har inte på rak arm kunnat räkna ut, om det är riktigt — vara 200,000 kronor. Ja, det må vara hänt att kostnaden icke är större, men 200,000 kronor är inte litet i dessa tider, då man försöker knappa in på alla möjliga håll. Herrarna förstå, att det är ytterst svårt att vara med på ett sådant förslag. Jag kan inte, som saken nu med hänsyn till det statsfinansiella läget ligger, — jag understryker orden *det statsfinansiella läget* — göra annat än yrka avslag på det förslag, som motionären här framställt, och hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr **Sävström**: Herr talman! Då herr Gustafsson i Örebro motiverade utskottets hemställan med det statsfinansiella läget, förstår jag honom fullt och väl. Det är klart att vid denna riksdag måste vi litet var taga hänsyn till sagda läge och söka att icke åstadkomma större utgifter än som äro absolut nödvändiga. Men när herr Gustafsson anförde, att dessa människor, efter hans erfarenhet att döma, för närvarande reda sig tämligen bra, vill jag säga, att jag har en annan uppfattning. Nästan varje gång, jag reser till riksdagen, är det alltid ett stort antal av dessa gamla indelta soldater, som komma hem till mig och klaga över sin ekonomiska ställning; och jag måste säga, att så långt jag känner till befinna sig dessa människor i sådana omständigheter, att de äro i behov av en liten hjälp. Jag har också sagt dem, att jag för min del skall göra vad som i det fallet kan göras, ehuru väl man kan förstå, att utsikterna icke äro stora. Nu tycker jag emellertid, att man med det förslag, som herr Holmström i Gävle framlagt, och som reducerar kostnaderna så avsevärt mot vad man förut tänkt sig, skulle kunna på det sättet tillmötesgå dessa människor. Dessa 200,000 kronor äro visserligen ett stort belopp för riksdagen att nu vara med om att bifalla, men för dessa soldaters del utgör det ett ringa belopp för var och en. Jag tror emellertid ändå, att de skulle vara mycket tacksamma, om denna hemställan bleve av riksdagen bifallen, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Holmströms i Gävle förslag.

Med herr Sävström förenade sig herrar *Borg, Molin, Pettersson* i Köping, *Johansson* i Edsbyn, *Hagc, Sehlin* och *Lindqvist* i Halmstad.

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Frågan om pensionstillägg till de befattningshavare, som det här gäller, nämligen de indelta soldaterna, har varit uppe här i riksdagen till behandling vid flera tillfällen. Dessa pensionärer ha blivit ganska missgynnade. När övriga f. d. befattningshavare, som hade pensioner, jämföras med dessa indelta soldaters, här om året fingo pensionstillägg till belopp av 180 kronor, fingo de indelta soldaterna ingenting, utan de ställdes helt och hållet utanför. Här har förut motionerats och begärts, att de skulle med pensionstillägg bli jämställda med änkor efter f. d. befattningshavare och alltså få 90 kronor om året, men även den begäran har icke godtagits av utskott och riksdag. Nu ha motionärer återigen kommit fram med det gamla kravet på att dessa indelta soldater skulle få ett pensionstillägg på 90 kronor. Summan

var emellertid avskräckande, och det statsfinansiella läget skjutes alltid fram, när det gäller dessa gamla indelta soldater. Så gjordes det, när de goda tiderna ännu funnos kvar, och så göres också nu. Jag har icke kunnat ändra mening i denna fråga utan anser, att trots de statsfinansiella svårigheterna det i alla fall icke skulle vara oöverkomligt för staten att ge dessa gamla åttinstone ett så blygsamt tillskott som det, vilket nu av huvudmotionären föreslagits. Det är nog icke så, som herr Gustafsson i Örebro vill göra gällande, att dessa människor bo kvar hos rotehallarna eller bo kvar på sina torp. Det är ganska få, som göra det, och det stora flertalet av dem har nog kommit ifrån sina torp och får hyra sig bostad på annat håll, om de icke kunnat förskaffa sig någon liten stuga att bo i.

Jag tror, att flertalet av kammarens ledamöter känna till, huru de gamla indelta soldaterna leva, och att de icke få leva något vidare över sig är också ganska bekant, när de små pensionerna endast uppgå till 200 kronor jämte dyrtidstillägg för dem vid fyllda 67 år. När nu huvudmotionären i samråd med mig såsom reservant sänkt sina anspråk så långt, att endast de, som fyllt 67 år och visa sig vara i behövande omständigheter, skola kunna få 50 kronor om året i tillskott eller pensionstillägg, såsom det heter, bör kammaren också kunna behjerta den saken och gå på detta yrkande. Jag tror icke, att det statsfinansiella läget något avsevärt försämras, om vi skulle hjälpa dessa fattiga indelta soldater, som i regel ha en tjänstetid på 40 å 45 år bakom sig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Holmströms i Gävle yrkande.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Ehuru jag givetvis inser det svåra läge, som många av dessa f. d. soldater kunna befinna sig i, nödgas jag dock framhålla, att det knappast torde vara lämpligt, att kammaren fattar beslut i överensstämmelse med vare sig motionen eller det yrkande, som i dag framställts.

Jag ber få fästa uppmärksamheten därpå, att dessa personer aldrig varit statstjänare i vanlig bemärkelse utan varit anställda i enskild tjänst. Deras huvudsakliga löneförmåner ha också utgått i form av naturaförmåner främst i form av ett torp. Den kontanta lön, som uppburits, har varit mycket blygsam, och redan det dyrtidstillägg å pensionen, som nu utbetalas, går upp till mycket hög procent av såväl ursprungliga lönen som av själva pensionen. Jag vill också särskilt vända mig mot förslaget att binda detta tillägg vid det villkoret, att det endast skulle utbetalas till sådana, som äro i särskilt bekymmersamt läge. Detta tillägg får på så vis en annan karaktär än pensionstilläggen i allmänhet, och det anser jag icke vara lämpligt.

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde, att dessa personer icke kunde betraktas såsom statstjänare. Det beror väl emellertid på, hur man ser saken. De ha varit statstjänare, anser jag. När man talar om »Kronans karlar», tänker man väl i första hand på dessa gamla indelta soldater. Att de haft sina avlöningsförhållanden ordnade på annat sätt än i form av lön direkt från statskassan, anser jag vara av underordnad betydelse. Men nog får man väl betrakta den indelta personalen, dessa »Kronans karlar», såsom statstjänare. Att dessa under lång tid haft blygsamma avlöningsförmåner och varit ganska illa ställda, bör väl icke utgöra något hinder för riksdagen att nu på detta billiga sätt gå deras önskemål till mötes.

Herr Gustafsson i Örebro pekade på att en del av de indelta hade det ganska bra, hade egna hem o. s. v. Jag ber med anledning därav få fästa uppmärksamheten på de villkor, som inneslöts i mitt yrkande, nämligen att de skola styr-

Ang. pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer.
(Forts.)

Ang. pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer.

(Forts.)

ka sig vara »i behövande omständigheter». Detta villkor är icke något nytt. Det är hämtat från statsverkspropositionen, där det angivits såsom villkor i ett annat fall, när det gällt de indeltas pensionsförmåner. När jag sålunda hämtat detta villkor ur statsverkspropositionen, anser jag, att några betänkligheter icke kunna resas mot att det användes även i detta fall.

Jag anhåller, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Holmström i Gävle under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl av herr Gustafsson i Örebro, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bankoutskottets hemställan i punkten 23 av utskottets förevarande utlåtande nr 11, bifaller det av herr Holmström i Gävle framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 126 ja mot 31 nej; och hade kammaren alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit det av herr Holmström i Gävle under överläggningen framställda yrkandet.

Punkterna 24 och 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Ang. ersättning åt expropriationsnämnd.

Vidare förekom till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om ersättning åt expropriationsnämnd.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 188, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Osberg* och *Persson* i Björnsbyholm hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nästkommande riksdag inkomma med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt expropriationsnämnd i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Osberg: Herr talman, mina damer och herrar! Den motion, som jag tillåtit mig vid detta årets riksdag väcka, skiljer sig i huvudsak från de flesta andra motioner däriigenom att den inte gör några anspråk på kapitalutlägg.

utan den går i den riktningen att man därmed skulle göra vissa besparingar. Denna motion har tillkommit på grund av erfarenheter ute ifrån det verkliga livet, som herr Lindhagen brukar säga.

Det är ju på det sättet, att expropriationsinstitutet har kommit till dels för att möjliggöra förvärv av viss egendom för det allmänna, och dels på den grund att man skulle kunna hålla kostnaderna inom en rimlig ram. Nu har denna institution urartat på det sätt att kostnaderna i vanliga fall ställa sig alldeles för höga, beroende på de oskäligt höga arvoden, som många göra sig skyldiga till att begära för en sådan förrättning. Det är mycket vanligt ute på landsbygden, när det gäller rena bagateller, som skola exproprieras, att kostnaderna för detta expropriationsförfarande gå upp till lika stort belopp som själva ersättningen för det område man skall förvärva. Det kan inte ligga vare sig i enskildas eller det allmännas intresse att vi låta ett sådant förfarande fortgå. Det är ju dock inte så, att man i onödan går in för ett sådant förfarande, utan det är vanligtvis endast där icke annorlunda kan ske. Och här är det egendomliga, att det inte är själva förvärvsmöjligheten som förorsakar expropriation, utan det är prisfrågan som egentligen framkallar en sådan. Jag vill i förbigående, herr talman, säga, att det behövs, enligt mitt förmenande, en ändring i lagen så till vida, att jordägare eller egendomsägare ej skall kunna vara förvissad om att inte expropriationsnämnderna kunna gå under det redan erbjudna beloppet för egendomen. Detta gör att de ställa sig avvisande och begära oskäliga belopp. Och när det från det allmänna prutats så långt som möjligt, men man ändå inte kan betala vad som begärts, måste expropriation begäras. Vore det så att egendomsägaren inte var förvissad om att han inte fick lägre betalt än vad man bjudit honom, lät han kanske tala med sig. Men han vet, att expropriationsnämnden är förhindrad att gå under det givna anbudet, och då blir resultatet att det mynnar ut i en expropriation.

Jag kan inte se, varför ej lagutskottet kunnat tillmötesgå min framställning här. Det åberopar nu att så kort tid förflutit sedan lagen blev antagen, och det anser, att man inte behöver vidtaga någon rubbning. Utskottet pekar även på att vederbörande kunna vända sig till domstol för att få rättelse i de fall, där det kan anses att begäran om oskäligt höga arvoden föreligga. Detta är ju gott och väl, men ute i bygderna vill inte folk ha så mycket besvär. De ha tillräckligt besvär med att få tillstånd att exproprieras jämte andra förberedelser. Jag tycker att det är en rimlig begäran, att man skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att få någon rättelse i detta fall. Jag kan inte förstå, att det skall kunna vara värt t. ex. 100 kronor om dagen, jämte resersättning, för att gå ut och, som i många fall sker, värdera en liten skolhus-tomt eller värdera något litet markområde som skulle användas till allmän väg etc. Det förefaller mig fullständigt oskäligt att dessa kostnader skola kunna gå upp till sådana belopp som nu vid många tillfällen visat sig vara fallet. Därest riksdagen skriver till Konungen om detta, ligger det naturligtvis i Kungl. Maj:ts hand att göra den jämkning, som kan anses nödvändig. Jag vill väl medgiva, att man t. ex. för ordförandens vidkommande och protokollföringen inte kan draga upp så strikta linjer som jag tänkt mig, och beträffande dagtraktamentena till ledamöterna må de gärna fastställas till 25 à 30 kronor. Men nog skulle det vara skönt för folket i bygderna att veta, att därest en expropriation kommer till stånd, ligga kostnaderna inom en viss ram, under det att det nu ligger fullständigt i vida fältet, vad som kan komma att begäras, och vad som egentligen blir slutsumman, när det hela skall uppgöras.

Jag har i min motion försökt klarlägga ställningen sådan den egentligen är, och jag tror nog, att mina kamrater här i kammaren ha den praktiska er-

Ang.
ersättning åt
expropriationsnämnd.
(Forts.)

farenheten, att de kunna se, att det ligger rättvisa i vad jag här har begärt. I första kammaren har redan verkställts votering, som utföll med 35 röster för och 60 för avslag på motionen. Jag hade inte tänkt mig här, herr talman, att ens våga yrka bifall till min motion, men när det nu har kommit till votering i första kammaren, kan jag inte anse, att det är ur vägen, att jag gör ett sådant yrkande, och eventuellt begärande votering. Jag hoppas även att få så pass mycket stöd här i kammaren, att det icke skall behöva betraktas som en okynnesvotering. Spörsmålet är egentligen av den betydelse och den art, att man behöver få en rättelse, och jag får lov att säga, att hur än beslutet blir i dag, kommer frågan icke att få vila, utan den kommer att tagas upp igen. Det är icke en dag för tidigt att få rättelse i detta fall.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr *Persson* i Björnsbyholm instämde häruti.

Herr **Hagman**: Herr talman, mina herrar! De grunder, efter vilka i gällande lagstiftning ersättning till ledamöter i expropriationsnämnd utgår, innebära ju, att parterna få överenskomma därom eller att också i sista hand domstolarna få utmäta ersättningsbeloppet. De synpunkter, som nu framföras från motionärernas sida, gå ut på, att man redan i själva lagtexten skulle fastställa de dagtraktamenten, som skulle utgå till ordförande och ledamöter i en dylik nämnd. Det förefaller ju vid första påseendet, som om de motiv, som anföres för en sådan nu ordning, vore ganska bestickande och riktiga. Emellertid torde det väl förhålla sig på det sättet i praktiken, att dylik expropriationsnämnd tillsättes för synnerligen skiftande uppgifter och ändamål. Det skulle väl kunna tänkas, att därest man fastställer beloppen i själva lagtexten, svårigheter så småningom skulle kunna uppkomma för att få kvalificerade ledamöter i dessa expropriationsnämnder. Det vill därjämte förefalla, som om hittills icke allt för stora svårigheter hade förelegat att på ett tillfredsställande sätt ordna hörande förhållanden, då i varje fall av motionärerna icke hava anförts några särskilda fall, där orimliga arvoden begärts eller utdömts. Vidare är det ju också så, att den linje, som motionärerna här träda in för, har tidigare prövats, då den nya expropriationslagen av riksdagen beslöts, men på skäl, som av dåvarande lagrådet anfördes, har man stannat vid den ordning, som för närvarande är gällande. Det förefaller mig därför, som om icke tillräckligt starka motiv anförts för att nu på nytt skriva till Kungl. Maj:t beträffande denna angelägenhet. Det ligger ju en säkerhetsventil däri, att om en expropriationsnämnd begär för höga arvoden, står det vederbörande parter fritt att hos domstol göra sina erinringar, och man har icke ens från motionärernas sida velat göra gällande, att domstolarna icke skulle taga hänsyn till sålunda framförda erinringar om de begärda beloppens storlek. Det synes tvärtom förhålla sig så, att domstolarnas prövning icke tagits i anspråk, utan att man i regel betalt, vad ledamöterna begärt. Men när det finnes möjlighet att låta domstol avgöra efter prövning från fall till fall, vad som kan anses vara rimligt, så vill det förefalla, att icke tillräckliga skäl anförts för att nu här besluta en skrivelse med begäran om ändring.

På dessa skäl ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till lagutskottets utlåtande.

Herr **Osberg**: Herr talman! Jag vill gentemot herr Hagman säga, att när han hyser en stor farhåga för att man icke skulle kunna få tillräckligt kvalificerat folk till detta expropriationsförfarande, så torde det vara herr Hagman obekant, huru dessa expropriationsmän väljas. Det går ju så till, att de myndigheter, som föreslå valbara expropriationsmän, härtill taga sådant folk, som i

vanliga fall anses hava ett allmänt gott omdöme, och det kan hända, att de personer, som herr Hagman nu hänsyftade på, med de högre kvalifikationerna många gånger stå oförstående för det rent praktiska. Jag tror icke, att man skall tala för mycket om de kvalifikationer, som dessa män behöva sitta inne med. Det är många gånger de allra enklaste uppgifter, som de ha sig förelagda, men lika fullt veta de till sist att taga ett sådant arvode, som måste anses oskäligt. Häremot säger nu herr Hagman, att i sådana fall har man rätt att vända sig till domstol. Det är gott och väl, men varför skall man i onödan göra det så tillkrånglat som möjligt? Varför kan man icke taga det så lätt och praktiskt som möjligt, när det gäller en fråga som denna? Det är väl icke något som behöver genera vare sig lagråd eller riksdagen, att man kommer och begär en ändring i fråga om en viss lag. När har en lag blivit fastställd, utan att det i det praktiska livet visat sig, att vissa ändringar måste göras, och jag anser det vara rätt och billigt, att sådana ändringar göras ju förr dess hellre. Jag kan icke se, att herr Hagman anfört något, som ger det minsta fog för att gå på avslag av min framställning.

Ang.
ersättning åt
expropriationsnämnd.
(Forts.)

Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande, herr talman.

I detta yttrande instämde herr *Magnusson* i Tumhult.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talman propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talman den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Osberg, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 101 ja mot 47 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogos vart för sig andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i 45 § i lagen om fattigvården; och

nr 5, i anledning av väckt motion om viss ändring i 46 § i lagen om fattigvården.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

Bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om höjning av vissa industritullar;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om

fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

nr 5, i anledning av väckt motion om ändring av 4 § i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa av försäljning utav pilsnerdricka föranledda missförhållande; och

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändring i vissa delar av förordningen angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt maltdricka;

första lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3, 5, 6, 7, 9, 10, 14 och 17 §§ i lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga ägor och rättigheter; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av nya grunder för statstjänarnas löner; och

nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt köpare av fast egendom av visshet i fråga om fastigheter åvilande frälseskatteränta.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Molin</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 18 febr.,		
» <i>Eklund</i>	» 2 » » » 17 »		
» <i>Carlsson</i> i Solberga	» 6 » » » 18 »		
» <i>Olofsson</i> i Digernäs	» 5 » » » 20 »		
» <i>Hedlund</i> i Östersund	» 8 » » » 18 »		
» <i>Sjögren</i>	» 4 » » » 17 »		
» <i>Brännberg</i>	» 5 » » » 19 »		
» <i>Rydström</i>	» 8 » » » 18 »		
» <i>Larsson</i> i Kroken	» 8 » » » 19 »		
» <i>Svensson</i> i Grönvik	» 7 » » » 18 »		
» <i>Björk</i>	» 6 » » » 18 »		
» <i>Hedlund</i> i Häste	» 8 » » » 18 »		
» <i>Johansson</i> i Brånalt	» 5 » » » 18 »	och	
» <i>Kristensson</i>	» 4 » » » 20 »		

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.